

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ
ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИПИТАННЯ РОЗПОДІЛУ БЛАГ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ДОБРОБУТУ
THE QUESTIONS OF THE GOODS DISTRIBUTION
IN THE ECONOMIC THEORY OF WELFARE

У статті розглянуто індивідуалістичний та інституційний підходи до визначення рівня добробуту у сучасній економічній теорії, проаналізовано їхні переваги та недоліки. Домінування індивідуалістичного підходу обумовлене його об'єктивністю, яка спирається на критерій ефективного розподілу благ, який запропоновано В. Парето. Проаналізовано питання розподілу благ відповідно до першої теореми економіки добробуту. За допомогою скриньки Еджуорта проілюстровано «фіаско» вільного обміну благами в ситуації вибору за критеріями ефективності та справедливості. Доведено, що ефективний за критерієм Парето розподіл благ може бути досягнутий лише в «ідеальних» умовах. Якщо учасники вільного обміну не тільки максимізують власну вигоду, але й дотримуються критерію справедливості, то обмін благами між ними взагалі може не відбутися. Необхідність розподілу суспільних благ за визначеними ззовні принципами також є прикладом «фіаско» ринку, яке демонструє обмеженість ринкового регулювання економічних процесів та необхідність державного втручання.

Ключові слова: добробут, ефективність розподілу благ, вільний обмін, скринька Еджуорта, «фіаско» ринку, суспільне благо, функція суспільного добробуту.

В статье рассмотрены индивидуалистский и институциональный подходы к определению

уровня благосостояния в современной экономической теории, проанализированы их преимущества и недостатки. Доминирование индивидуалистского подхода обусловлено его объективностью, которая опирается на критерий эффективного распределения благ, предложенный В. Парето. Проанализированы вопросы распределения благ в соответствии с первой теоремой экономики благосостояния. С помощью ящика Эджуорта проиллюстрировано «фиаско» свободного обмена благами в ситуации выбора по критериям эффективности и справедливости. Доказано, что эффективное по критерию Парето распределение благ может быть достигнуто только в «идеальных» условиях. Если участники свободного обмена не только максимизируют свою выгоду, но и придерживаются критерия справедливости, то обмен благами между ними вообще может не состояться. Необходимость распределения общественных благ по определенным извне принципами также является примером «фиаско» рынка, которое демонстрирует ограниченность рыночного регулирования экономических процессов и необходимость государственного вмешательства.

Ключевые слова: благосостояние, эффективность распределения благ, свободный обмен, ящик Эджуорта, «фиаско» рынка, общественное благо, функция общественного благосостояния.

УДК 338.22.021.1

Кравцов О.О.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва і торгівлі
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені М. Туган-Барановського

Kravtsov Alexander

Donetsk National University of Economics and Trade named after
Mykhailo Tugan-Baranovsky

The purpose of the research is to generalize the approaches on determining the level of the welfare and the role of free exchange in achieving a situation of effective distribution of goods according to the Pareto criterion. The article considers individualistic and institutional approaches to determining the level of the welfare in modern economic theory, analyzed their advantages and disadvantages. A significant drawback of the institutional approach is the subjective determination of a set of ethical criteria, which determine the level of public welfare and, accordingly, ways to improve it. The dominance of the individualistic approach is due to its objectivity, which is based on the criterion of the effective distribution of goods, proposed by V. Pareto. The distribution of benefits in accordance with the first theorem of the economy of welfare is analyzed in the article. With the help of Edgeworth's box, the "fiasco" of free exchange of goods in the situation of choice according to the criteria of effectiveness and justice is illustrated. It is proved that the effective distribution of goods according to the Pareto criterion can be achieved only in "ideal" conditions. If the participants of free exchange not only maximize their benefits, but also adhere to the criterion of «justice», then the exchange of benefits between them may not occur at all. The "fiasco" of free exchange occurs when its participants begin to compare their profit with the benefit of the counterparty, that is, to look for justice. Even creating all the liberal conditions for free exchange, the efficiency of the goods distribution in practice will not be achieved, and a certain level of discontent will remain in society. The need to distribute public goods according to principles determined from the outside is also an example of a "fiasco" of the market, demonstrating the limited market regulation of economic processes and the need for government intervention. The boundaries of such intervention depend on the ultimate goal of economic policy, which is formalized by a set of economic and non-economic criteria in the function of social welfare.

Key words: welfare, efficiency of the goods distribution, free exchange, Edgeworth's box, market "fiasco", public welfare, social welfare function.

Постановка проблеми. Розподіл економічних благ має вирішальне значення для забезпечення сталого суспільного розвитку, адже економічна нерівність є основним джерелом соціальної напруги, яка у своїх критичних формах здатна зруйнувати значну частину економічного потенціалу суспільства. З іншого боку, досвід розвинутих країн доводить, що забезпечення доступу

широких верств населення до якісних соціальних послуг і таких суспільних благ, як охорона здоров'я та освіта, є важелем випереджаючого економічного зростання. Від цілей державного управління у сфері розподілу економічних благ прямо залежить загальний рівень добробуту суспільства, що безпосередньо впливає на темпи його соціального, духовного, політичного

та іншого розвитку. Сучасна економічна теорія добробуту, яка перебуває в центрі уваги провідних економістів світу, намагається дати відповіді на найбільш актуальні питання формування державної економічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Видатний внесок у розроблення положень сучасної економічної теорії добробуту зробили В. Парето, І. Бентам, Н. Калдор, Дж.Р. Хікс, А. Бергсон, П. Самуельсон, Ф. Еджуорт, А. Сен, Е. Аткинсон, Б. Стигліц.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення поглядів на визначення рівня добробуту та роль вільного обміну в досягненні ситуації ефективного розподілу благ за критерієм Парето.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз та обговорення цілей економічної політики виходять за межі позитивної економічної теорії, тобто наукової дисципліни як такої. Однак Е. Аткинсон і Б. Стигліц бачать необхідність у «вивченні взаємозв'язку між визначеними цілями і рекомендаціями в галузі політики, до яких ці цілі приводять» [1, с. 452]. Це необхідно для того, щоби відстежити те, як змінюється державна економічна політика залежно від цілей, які є похідними від поглядів на загальну мету функціонування економіки. В такий спосіб може бути визначений предмет нормативної політекономії, зокрема економічної теорії добробуту.

Добробут є інтегральною оцінкою всіх аспектів життєдіяльності людини, яка показує те, наскільки добре людина прожила деякий період свого життя [3]. Для того щоби це визначення мало змістовний сенс, необхідно встановити етичний критерій, який чітко визначає, що добре, а що погано для людини.

М. Рейнолдс і Ю. Смоленський відзначають, що «економічна теорія добробуту – це область економічного аналізу, пов'язана з розробкою етичних критеріїв, за допомогою яких можна судити, що є бажаним і що – належним» [2]. Етичні критерії – це фактично спроба об'єднати цілі економічної ефективності та справедливості у прийнятті управлінських рішень. Полеміка про справедливість тих чи інших управлінських рішень істотно розширює предмет економічної науки та уводить її від сфери матеріальних потреб до будь-яких явищ соціальної дійсності. Деякі представники суспільних наук називають це «хрестовим походом економістів». Однак, скоріше, «хрестовий похід» – це повернення до самих витоків економічної науки, тобто до соціальної філософії, а також спроба ще раз перевірити основоположні тези та припущення. Якщо головною метою економіки в загальному розумінні є забезпечення добробуту людей, то сама категорія «добробут» повинна мати визначення в економічній теорії, наприклад, через встановлення виміру рівня добробуту. Нині існують два принци-

пових підходи до визначення рівня добробуту як інтегрального показника «задоволення» людини, а саме індивідуалістичний та інституціональний.

Індивідуалістичний підхід нині домінує в економічній науці. Його сутність полягає в тому, що тягар оцінювання індивідуального добробуту покладається на саму людину, тобто тільки сама людина здатна визначити, що добре для неї, а що погано. При цьому передбачається, що вона здатна провести кількісне оцінювання добробуту в будь-який період свого життя. Етичний постулат, що лежить в основі індивідуалістичної концепції добробуту, полягає в тому, що ніхто краще за саму людину не може судити про те, чим є для неї добробут [3]. Формально він сформульований В. Парето у вигляді критерію, відповідно до якого оптимальною є така ситуація, за якої добробут жодної людини не може бути підвищено за допомогою будь-якого перерозподілу ресурсів або економічних благ без того, щоби не було заподіяно шкоди добробуту будь-кого іншого. Така ситуація отримала назву розподілу, ефективного за Парето. Будь-які управлінські рішення в економічній сфері, що створюють вигоди для однієї групи індивідів і не завдають збитку іншій групі, збільшують суспільний добробут.

Альтернативним критерію Парето є критерій Бентама, відповідно до якого добробут визначається кількістю задоволених членів суспільства. Цей критерій є суб'єктивним, оскільки різні люди по-різному оцінюють одні й ті самі явища життя. Створення вигід для окремої групи людей навіть без шкоди для інших може не сприйматися суспільством як збільшення загального добробуту, а викликати громадське незадоволення.

Інституціональний підхід до добробуту трактує розвиток суспільства як загальну об'єктивну категорію, що належить рівною мірою до всіх його членів. В такий спосіб долаються індивідуалістичний, атомістичний погляди на суспільство як на безліч незалежних один від одного індивідів, позбавлених єдиної сутності. Теорія егалізму, наприклад, виходить із постулату про рівність усіх членів суспільства, але ця «рівність» розуміється в набагато ширших межах, ніж просто однаковий майновий стан. Всі члени суспільства повинні мати не тільки рівні можливості, але й більш-менш рівні результати. Цим досягаються єдність і згуртованість нації, що відповідає ідеалам колективізму, тому уряд має прагнути до того, щоби всі члени суспільства одержували рівні блага. Доступність благ, більшість яких мають стати суспільними, буде забезпечена завдяки розвитку науково-технічного прогресу. В розумінні егалістів держава загального добробуту стає не тільки гаслом, але й метою економічної політики.

Особливим різновидом егалізму є роулсіанський підхід, розвинений у працях сучасного філо-

софа Дж. Роулза. Згідно з Дж. Роулзом, в суспільстві повинна максимізуватися сукупна корисність, яку отримують від споживання економічних благ його найменш забезпечені члени. На думку Дж. Роулза, від цього виграє суспільство загалом. Забезпечення добробуту найменш забезпечених членів суспільства є, безумовно, етичним критерієм, який не має й не може мати наукового обґрунтування, тобто є нормативним.

Суттєвим недоліком інституціональних теорій є суб'єктивне визначення сукупності етичних критеріїв, за якими визначаються рівень суспільного добробуту та, відповідно, способи його підвищення, на відміну від індивідуалізму, в якому ці критерії не визначаються взагалі. Домінуюче положення індивідуалістичного підходу в економічній теорії добробуту нині пояснюється трьома основними причинами. По-перше, трактування індивіда як єдиного суб'єкта оцінювання свого добробуту дає змогу виключити з основ теорії етичні елементи. По-друге, об'єктивний підхід дає метод оцінювання добробуту людини й не поширюється на нормативні аспекти економіки. По-третє, застосування критерію Парето відкриває шлях до оптимізації економічної політики. Таким чином, головною перевагою індивідуалістичного підходу вважається його «об'єктивність», тобто незалежність від будь-яких етичних аспектів. «Об'єктивність» виражається, зокрема, першою теоремою економіки добробуту.

Перша теорема економіки добробуту доводить, що економіка з досконалою конкуренцією та повним набором ринків досягає ринкової рівноваги, яка оптимальна за критерієм Парето [1, с. 19]. Стан ефективності розподілу за Парето досягається шляхом вільного обміну благами. Саме такий обмін дає змогу його учасникам більш повно задовольнити власні потреби. Коли можливості перерозподілу благ шляхом обміну вичерпуються, економіка приходять у стан рівноваги,

ефективний за Парето. На основі цього робиться висновок про те, що метою економічної політики має стати формування конкурентних ринкових умов, забезпечення вільного обміну та досконалої конкуренції. При цьому саме вільний обмін благами є запорукою досягнення вищезазначеного оптимального стану.

Однією з наочних ілюстрацій того, як вільний обмін благами приводить до ситуації розподілу, ефективного за Парето, є модель скриньки Еджуорта. Скринька Еджуорта названа на честь Френсіса Ісідоро Еджуорта (1845–1926 роки), тобто англійського економіста, який одним із перших застосував цей аналітичний інструмент.

Нехай два учасники обміну А і В мають у своєму розпорядженні економічні блага 1 і 2. Споживчий набір А складається з X_A одиниць блага 1 і Y_A одиниць блага 2. Набір В, відповідно, має X_B і Y_B . В такому разі загальна кількість блага 1 становить $(X_A + X_B)$ одиниць, блага 2 – $(Y_A + Y_B)$ одиниць. Скринька Еджуорта обмежує безліч можливих комбінацій розподілу благ 1 і 2 між А і В (рис. 1).

Осі, на яких відкладаються кількості благ 1 і 2, розташовані так, що система координат для В протилежна системі координат для А. Точки перетину осей обмежують довжину й ширину «скриньки», в якій розміщуються тільки доступні варіанти розподілу благ. Початковий розподіл, що відповідає наборам (X_A, Y_A) і (X_B, Y_B) , представлений точкою K_1 . У цій точці перетинаються криві байдужості для А і В. Перетин обмежує лінзоподібну область. Будь-яка точка цієї області краща як для А, так і для В, оскільки стоїть далі від початку координат і відповідає кривим байдужості, що мають більшу корисність.

Раціональний споживач буде прагнути підвищити свій добробут шляхом обміну благами, якими він володіє, намагаючись перейти в іншу точку всередині лінзоподібної області. Здійснивши обмін, сторони перейдуть в наступну точку, яка

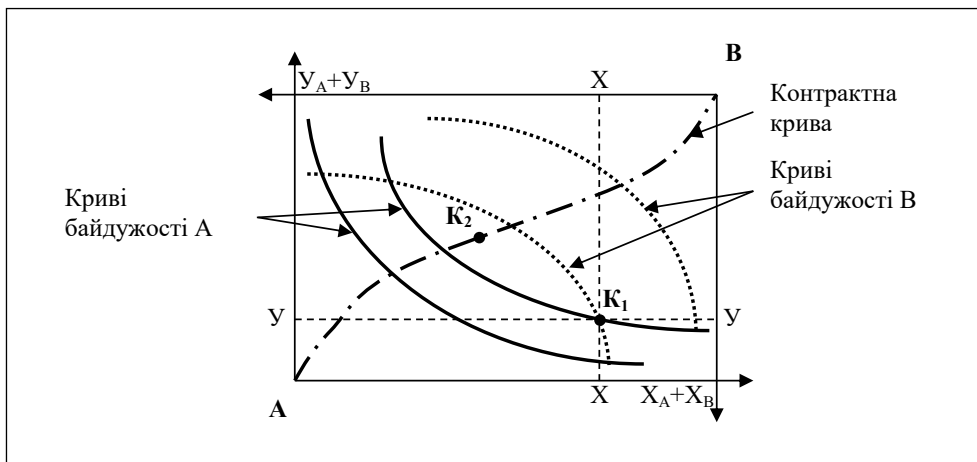

Рис. 1. Скринька Еджуорта

також може виявитися перетином інших кривих байдужості А і В. Новий перетин обмежить нову лінзоподібну область меншого розміру. Обмінючись таким чином, на кожній ітерації лінзоподібна область буде ставати все менше й менше, поки не перетвориться на точку дотику кривих байдужості А і В. У точці дотику можливості вільного обміну будуть вичерпані, тому що далі зростання добробуту одного з учасників обміну можна буде забезпечити лише шляхом відняття чогось в іншого учасника (рис. 2). Отже, обмін закінчиться ситуацією розподілу благ, ефективного за критерієм Парето.

Якщо нанести на площину геометричне місце точок дотику всіх кривих байдужості А і В, то вийде так звана контрактна крива (рис. 1). Ця крива відображає всі можливі результати обміну благами між А і В, ефективні за критерієм Парето. Розташування й вигляд кривої залежать не від початкового розподілу благ, а тільки від уподобань учасників обміну. Ідея скриньки Еджуорта полягає в тому, що учасники вільного обміну, прагнучи підвищити власний добробут, самостійно прийдуть до розподілу, ефективного за критерієм Парето. Більш докладно ця модель розглянута, наприклад, у книзі Х. Веріана [4, с. 540–546].

Скринька Еджуорта наочно ілюструє «рушійні сили» ефективного за критерієм Парето розподілу благ і кінцеву ситуацію рівноваги в «ідеальних» умовах, залишаючи деякі питання поза увагою. Наприклад, як залежить кінцева ситуація рівноваги від позиції початкового розподілу благ?

Якщо припустити, що будь-який початковий розподіл благ однозначно визначає точку рівноваги, до якої прийдуть А і В в результаті вільного обміну, то така механістична модель не виглядає правдоподібною. Безумовно, можна задатися певним видом функцій кривих байдужості А і В, за допомогою диференціальних рівнянь знайти функцію контрактної кривої (це точки дотику кривих байдужості, в яких будуть рівні їхні перші похідні), а потім описати зв'язок точок цієї кривої та початкового розподілу благ. Тут потрібно припустити, що контрактна крива безперервна у своїй області визначення. Це можливо, якщо криві байдужості для А і В є безперервними, опуклими до початку координат функціями.

Ординалістська теорія споживчої поведінки свідчить про те, що через будь-яку точку площини можна провести криву байдужості індивіда, причому тільки одну. Отже, будь-яка точка всередині скриньки Еджуорта належить одній кривій байдужості учасника

обміну А та одній кривій байдужості учасника обміну В. Однак на практиці наше припущення про однозначну залежність початкового розподілу благ від точки рівноваги означає, що ми заздалегідь можемо передбачити, наприклад, те, про що домовляться продавець і покупець на ринку. У такій інтерпретації вільний обмін як процес взагалі втрачає сенс.

Більш логічним буде припущення того, що обмін здійснюється за допомогою ітерацій, а рішення його учасників мають інкрементальний характер. Неважко помітити на рис. 1, що будь-яка точка відрізку контрактної кривої, який лежить усередині лінзоподібної області, утвореної кривими байдужості А і В, що проходять через позицію початкового розподілу благ, може стати підсумком взаємного обміну, тобто рівновагою. У кожній з цих точок і А, і В підвищать свій добробут щодо рівня, який визначається позицією K_1 , але добробут підвищиться по-різному, адже його рівень визначається відстанню від кінцевої точки до початку координат. Чим далі ця точка стоїть від початку координат, тим більшому рівню корисності для індивіда вона відповідає згідно з ординалістською теорією споживчої поведінки. Цілком можливо, що, дійшовши до рівноваги в результаті обміну, яка виражена точкою на контрактній кривій, один з його учасників незначно підвищить свій добробут, а інший більш істотно. Графічно це виразиться тим, що точка рівноваги на контрактній кривій виявиться ближче, наприклад, до кривої байдужості А, яка проходить через позицію K_1 початкового розподілу благ (рис. 3).

Будь-яка з точок K_1^2 , K_2^2 , K_3^2 може стати результатом обміну благами між А і В. Всі ці три точки відображають ситуацію розподілу благ, ефективного за критерієм Парето, оскільки вони лежать на контрактній кривій. У кожній з цих точок і учасник А, і учасник В підвищать свій добробут щодо початкового розподілу благ, заданого точкою K_1 .

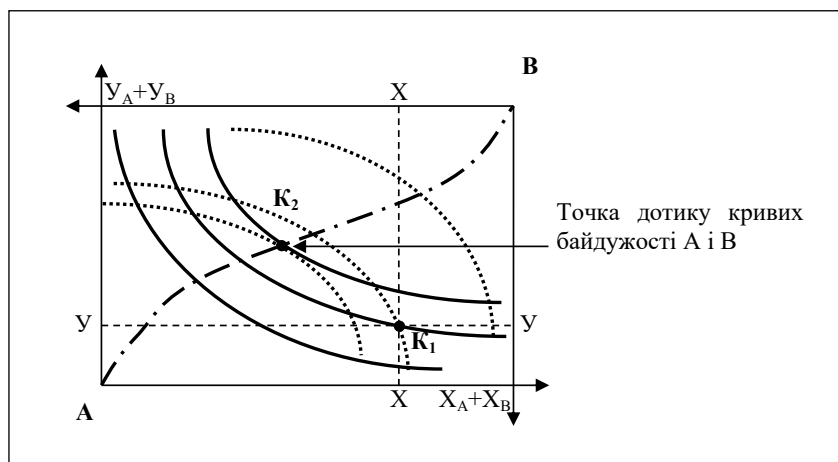

Рис. 2. Розподіл благ, ефективний за критерієм Парето, що відповідає точці дотику кривих байдужості учасників обміну в скриньці Еджуорта

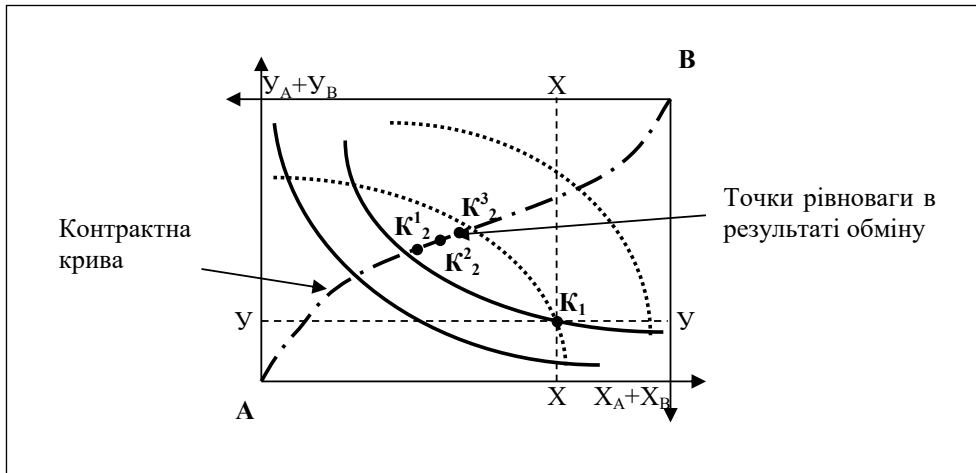

Рис. 3. Точки рівноваги на контрактній кривій, які можуть бути досягнуті в результаті обміну благами між А і В

Однак позиції K_1^1 і K_2^2 різняться тим, що в першому випадку точка рівноваги лише трохи «зрушилася» щодо кривої байдужості А, яка проходить через точку початкового розподілу благ K_1 , а в другому випадку така ж ситуація спостерігається для учасника В. Таким чином, у точці K_2^1 вигода учасника А від обміну буде «візуально» менше, ніж в учасника В. Справді, ця точка стоїть ближче від кривої байдужості А, що проходить через початковий розподіл благ K_1 , ніж від такої ж кривої для В. При цьому розподіл, ефективний за критерієм Парето, в точці K_2^2 , яка лежить на контрактній кривій, буде досягнутий. Який же стимул буде у А поміняти цей розподіл на інший?

Учасник обміну А може вважати такий розподіл несправедливим. На практиці це ілюструє досить поширену ситуацію, коли взаємовигідна угода не укладається, якщо вигода іншого здається більшою, ніж власна. На результат вільного обміну впливають не тільки усвідомлення індивідом власної вигоди, але й непряме оцінювання ним вигоди контрагента або почуття справедливості.

На перший погляд, учасників обміну могла б задовольнити точка K_2^2 , яка розташована на контрактній кривій на одній відстані від кривих байдужості А і В, які проходять через точку початкового розподілу благ K_1 . Однак ні учасник А, ні учасник В нічого не знають про те, як розташовані криві байдужості контрагента в цьому обміні, тому кожен з них шукає справедливість, виходячи із своїх власних кривих байдужості. За такого підходу В може вважати, наприклад, що справедливим буде розподіл K_2^1 , а А таким розподілом буде вважати K_3^2 . Зрештою, вони не зможуть дійти згоди, тому транзакція обміну початкового набору благ K_1 ніколи не здійсниться. Ця ситуація на практиці є дуже поширеною. В кожного з нас є безліч непотрібних речей, корисність яких умовно нульова. Ми не міняємо їх на інші потрібні нам речі, тому

що не хочемо продавати «задарма», а «справедливу», на наш погляд, ціну ніхто не дає. У світовому масштабі проблема «непотрібних речей» стоїть дуже гостро, оскільки їх наявність є прикладом неефективного використання ресурсів в економіці навіть за умови вільного обміну благами.

Отже, досягненню ефективності розподілу благ за критерієм Парето перешкоджає суб'єктивна оцінка справедливості такого розподілу його учасниками, тобто позиція початкового розподілу благ K_1 може залишитися незмінною навіть тоді, коли поведінка його учасників А і В буде цілком раціональною.

Вільний обмін зазнає «фіаско», коли його учасники починають порівнювати свою вигоду з вигодою контрагента, тобто шукати справедливість. Навіть за умови створення всіх ліберальних умов для вільного обміну ефективність розподілу благ на практиці не буде досягнута, а в суспільстві збережеться певний рівень незадоволення, тому об'єктивність індивідуалістичного підходу до визначення рівня добробуту обмежується певним колом індивідуальних благ в «ідеальних» умовах.

Обмін суспільними благами має свою специфіку, якщо до цієї категорії взагалі застосовне поняття обміну. Так, громадяни однієї країни, очевидно, не можуть обмінюватися деякими суспільними благами, наприклад захистом державних збройних сил. Такі суспільні блага не передбачають вільного обміну. Вони, відповідно до Конституції та законодавства країни, надаються всім громадянам без винятку. Це національна оборона, цивільний захист, фундаментальні наукові дослідження тощо. Щодо інших суспільних благ, то обмін ними теоретично можливий як між колективами (громадами), так і між окремими членами цих колективів (громад). Інституційні рамки такого обміну можуть бути різними, але саме вони обмежують його свободу.

Саме відсутність вільного обміну суспільними благами, який би привів до їх ефективного та справедливого розподілу між членами суспільства, викликає необхідність ретельного вивчення принципів та механізмів такого розподілу.

Поєднання критеріїв економічної ефективності та соціальної справедливості реалізується у функції суспільного добробуту, яка об'єднує функції індивідуальної корисності членів суспільства за певними принципами. Вона є одним з аналітичних інструментів, який дає змогу дослідити вплив заходів державної, зокрема фінансової, політики на кінцеву мету регулювання економічних процесів.

Висновки з проведеного дослідження.

Вільний обмін приводить до ситуації ефективного за критерієм Парето розподілу благ лише в «ідеальних» умовах. Якщо його учасники не тільки максимізують власну вигоду, але й дотримуються критерію справедливості, то обмін благами взагалі може не відбутися. В цьому полягає «фіаско» вільного обміну як головного чинника ефективного за критерієм Парето розподілу благ в економіці. Необхідність розподілу суспільних благ за визначеними ззовні принципами також є прикладом «фіаско» ринку, що демонструє обмеженість ринкового регулювання економічних процесів та необхідність державного втручання. Межі такого втручання залежать від кінцевої мети, що формалізується набором економічних та неекономічних критеріїв у функціях суспільного добробуту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аткинсон Э., Стиглиц Б. Лекции по экономической теории государственного сектора : учебник. Москва, 1995. 832 с.
2. Рейнолдс М., Смоленский Ю. Экономическая теория благосостояния: условия, при которых изменения означают улучшение // Галерея экономистов : веб-сайт. URL: http://gallery.economicus.ru/cgi-bin/frame_rightn.pl?type=school&links=./school/welfare/lectures/

weal_l1.txt&img=lectures.jpg&name=welfare (дата звернення: 01.07.2019).

3. Сторчевой М. История теории благосостояния // Рубеж. Альманах социальных исследований : веб-сайт. URL: <http://ecsocman.hse.ru/rubezh/msg/18494722.html> (дата звернення: 01.07.2019).

4. Хэл Р.В. Микроэкономика. Промежуточный уровень. Современный подход. Москва, 1997. 767 с.

5. Федірко Н., Єфремов Д. Електронний текст лекцій науки «Економіка суспільного сектору». Київ : Київський національний економічний університет, 2014. 140 с. URL: https://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/k_makroekonomiky_ta_derzhavnogo_upravlinnja/disciplines_of_bachelor_level_mdu/econom_publ_sector (дата звернення: 01.07.2019).

REFERENCES:

1. Atkinson A., Stiglitz B. (1995) *Lektsii po ekonomicheskoy teorii gosudarstvennogo sektora* : uchebnik [Lectures on Public Economix]. Moscow : Aspekt Press (in Russian).
2. Reynolds M., Smolenskiy Y. (1981) *Ekonomicheskaya teoriya blagosostoyaniya: usloviya, pri kotorykh izmeneniya oznachayut uluchshenie* [Welfare Economics: Conditions under which change means improvement]. Available at: http://gallery.economicus.ru/cgi-bin/frame_rightn.pl?type=school&links=./school/welfare/lectures/weal_l1.txt&img=lectures.jpg&name=welfare (accessed: 1 July 2019).
3. Storchevoy M. (2004) *Istoriya teorii blagosostoyaniya* [History of Welfare Theory]. Available at: <http://ecsocman.hse.ru/rubezh/msg/18494722.html> (accessed: 1 July 2019)
4. Hal R.V. (1997) *Mikroekonomika. Promezhutochnyy uroven: Sovremennyy podkhod* [Microeconomics. Intermediate Level: Modern Approach]. Moscow : UNITI (in Russian).
5. Fedirko N., Jefremov D. (2014) *Elektronnyy tekst lekcij nauky "Ekonomika suspilnogho sektoru"* [Electronic text of lectures of science "Public sector economics"]. Kyiv : Kyiv National Economic University (in Ukrainian). Available at: https://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/k_makroekonomiky_ta_derzhavnogo_upravlinnja/disciplines_of_bachelor_level_mdu/econom_publ_sector (accessed: 1 July 2019).